

FACULTADE DE CIENCIAS DA EDUCACIÓN DE OURENSE

Programa docente da materia: ***(Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar)*** **(Curso 2006/2007)**

Lugar e horarios da materia

Lugar: Facultade de Ciencias da Educación de Ourense. Edificio Facultades.

Horario

1º cuatrimestre: mércores de 9:00 a 11:00 horas e xoves de 12:30 a 14:00 horas

2º cuatrimestre: martes de 11:00 a 12:00, de 13:00 a 13:30 horas e xoves de 12:00 a 14:00 horas

Lugar e horarios de titorías

1º cuatrimestre

Lugar: despacho da profesora. Facultade de Ciencias da Educación. Edificio 2, 2º andar, despacho 4. Tfno. 988-387180, correo electrónico: msenoran@uvigo.es
<http://webs.uvigo.es/msenoran/>

Horario

Martes de: 17:00 a 19:00 h., 20:00 a 21:00 h.

Mércores de: 11:00 a 12:00 h., 18:00 a 20:00 h.

2º cuatrimestre

Lugar: despacho do profesor. Facultade de Ciencias da Educación. Edificio 2, 2º andar, despacho 1. Tfno. 988-387289, correo electrónico: juanluisrr@uvigo.es
<http://webs.uvigo.es/juanluisrr/>

Horario

Xoves de: 16:00 a 20:00 h.

Data dos exames oficiais

Xuño Data: 20 de xuño
Setembro Data: 5 de setembro

Hora: 9:30

Hora: 12:00

Tribunal extraordinario

Presidente: Manuel Deaño Deaño
Secretaria: Mar García Señorán
Vocal: Camilo Brandín Feijóo

Datos administrativos da Universidade

Código da materia	1053111060
Nome da materia	Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar
Centro/Titulación	Facultade de Ciencias da Educación (Ou). Mestre/a en Educación Especial
Curso	1º
Tipo (libre, troncal, obrigatoria, optativa)	Troncal
Créditos aula/grupo (A)	7.5
Créditos laboratorio/grupo (L)	0
Créditos prácticas/grupo (P)	1.5
Número grupos aula	1
Número grupos laboratorio	
Número grupos prácticas	2
Anual/Cuadrimestral	Anual
Departamento	Psicoloxía Evolutiva e Comunicación (X10)
Área de coñecemento	Psicoloxía Evolutiva e da Educación (735)

Sinatura do profesorado	Aprobado polo Consello de Dpto. de _____ o día _____ O SECRETARIO/A DO DEPARTAMENTO	Aprobado pola Xunta de Centro o día _____ O SECRETARIO DA F. CC. DE EDUCACIÓN - OU.
	Asdo.	Asdo. José Luis Fernández Méndez

Datos do departamento

PROFESORADO DA MATERIA (segundo POD):

Nome do profesor/a	Código	Créditos (indicando A, L ou P)
M. Mar García Señorán	1138	A: 3.75 P: 1.5
Juan Luis Rodríguez Rodríguez	3269	A: 3.75 P: 1.5

A: aula. L: laboratorio. P: prácticas.

Profesora coordinadora da materia:

- Para as aulas: Mar García
- Para a docencia de prácticas: Mar García

Temario da materia:

- Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar é unha materia troncal en todas as especialidades do título de Mestre/a que se imparten na Universidade de Vigo. É anual e consta de 9 créditos: 7,5 créditos teóricos e 1,5 créditos prácticos. É unha materia central na titulación, xa que proporciona boa parte da formación psicolóxica necesaria para o exercicio da profesión docente. Forma parte dun bloque de materias (Socioloxía, Teoría e institucións contemporáneas de educación, Didáctica, etc.) que intentan explicar desde unha perspectiva interdisciplinar o fenómeno educativo. Tamén é un punto de referencia para todas as materias que afondan en aspectos do desenvolvemento, como Aspectos evolutivos da deficiencia mental, Aspectos evolutivos da deficiencia motórica, Aspectos evolutivos da deficiencia auditiva e Aspectos evolutivos da deficiencia visual. Así mesmo, o coñecemento impartido nesta materia facilitará a comprensión de Bases psicolóxicas da educación especial, Trastornos de conduta e de personalidade, Tratamentos educativos dos trastornos da lingua escrita, Didáctica —tanto xeral como específicas.

- Non se esixen prerequisites obrigatorios para cursar a materia, se ben sería de grande axuda: ter unha boa capacidade de comprensión escrita e oral; capacidade para seleccionar, xerarquizar e sintetizar a información; manexar conceptos básicos en Psicoloxía e Educación; coñecemento básico para o acceso á información a través das NNTT; saber utilizar os diferentes recursos que ofrece a biblioteca; coñecementos básicos de informática; destrezas para o traballo en grupo, etc.

Obxectivo da materia:

O desenvolvemento do individuo, concibido como un proceso de cambio, é estudado por disciplinas como a Psicoloxía do desenvolvemento e a Psicoloxía da educación. A formación psicolóxica dos futuros mestres/as non pode ignorar os supostos que se manexan en educación e desenvolvemento, polo contrario, debe ter en conta ambos os aspectos e contribuír mediante a transmisión de coñecemento psicolóxico a unha boa formación para intervir no ámbito educativo. No noso caso, fundamentalmente enfocado cara ao cambio e desenvolvemento humano que produce a educación a través da escolaridade básica.

O eixe deste programa está baseado na idea de que existe unha forte e sólida relación entre o desenvolvemento dos individuos e a educación que reciben. A educación ten como función a transmisión da cultura, de todo o conxunto de saberes e experiencias organizadas, e a adecuación moral dos individuos aos valores da sociedade. Desde esta óptica, a educación é unha práctica intencional que busca o desenvolvemento dos individuos de acordo cunhas finalidades culturalmente idóneas. Neste contexto, aprendizaxe e desenvolvemento interrelaciónanse de tal forma que se ben o desenvolvemento aparece como un requisito para a realización de determinadas aprendizaxes, as propias aprendizaxes contribúen de forma clave á boa marcha do proceso de desenvolvemento.

Trátase de comprender a potencialidade do proceso evolutivo nun marco amplo —o da educación— no cal, a sociedade, a través de adultos especializados, busca o perfeccionamento dos individuos.

¿Como se desenvolve o alumno/a? ¿Que nivel de desenvolvemento é necesario para a realización de aprendizaxes escolares específicas? ¿Pode optimizarse o desenvolvemento a través da aprendizaxe? ¿Que condicións son necesarias para que o educando/a aprenda mellor e con máis facilidade? A estas e a outras moitas preguntas han de poder dar respostas satisfactorias os educadores/as que se enfrontan á tarefa de facilitar a aprendizaxe dun grupo de alumnos/as cun nivel similar de desenvolvemento. En torno a cuestións desta índole articúlase o programa da materia *Psicoloxía da educación e do desenvolvemento na idade escolar*.

Consecuentemente preténdese que os futuros mestres/as sexan capaces de:

- Coñecer as principais teorías e modelos do desenvolvemento e da aprendizaxe escolar.
- Adquirir unha representación dos procesos educativos e das finalidades que perseguen, así como os diversos compoñentes psicolóxicos que interveñen na complexidade do feito educativo e dos procesos de ensino-aprendizaxe, de maneira que poidan comprender e resolver os problemas que se presentan dentro do ámbito educativo.
- Coñecer os instrumentos, recursos esenciais e metodoloxía de traballo para a análise da práctica educativa e a toma de decisións no proceso de planificación dos procesos educativos.
- Desenvolver unha actitude de cooperación e traballo en equipo.

Temario de aulas

Horas totais A = 75

Número de temas= 19

Tema	Contido	Observacións	Duración
1. <i>Achegas da psicoloxía á educación</i>	Contribucións da psicoloxía da educación e do desenvolvemento ao campo educativo. O concepto de educación. Diferentes maneiras de entender as relacións entre educación e desenvolvemento psicolóxico: incidencias no labor educativo. Métodos de investigación en psicoloxía da educación e do desenvolvemento.		6 horas
2. <i>Conceptualización e natureza dos procesos de aprendizaxe humana</i>	Concepto e tipos de aprendizaxe. Principais dificultades na aprendizaxe escolar.		3 horas
3. <i>As teorías da aprendizaxe</i>	Achegas do condutismo á explicación dos procesos de aprendizaxe. Implicacións educativas da modificación de conduta. Aprendizaxe por observación: a teoría social cognitiva. Efecto da modelaxe na educación.		4 horas
4. <i>Teorías da aprendizaxe escolar</i>	A concepción xenética cognitiva de Piaget. Aprendizaxe e ensino para o desenvolvemento: a concepción sociocultural de Vygotsky. A achega de Bruner: aprendizaxe por descubrimento. A aprendizaxe verbal significativa de Ausubel. A concepción construtivista da aprendizaxe escolar.		4 horas
5. <i>Factores intrapersoais do proceso de ensino-aprendizaxe I</i>	Diferenzas individuais no ámbito das aptitudes, intelixencia, atención, memoria e coñecementos previos. Procesos, estratexias e técnicas de aprendizaxe.		4 horas
6. <i>Factores intrapersoais do</i>	Diferenzas individuais no ámbito afectivo-motivacional.		4 horas

<i>proceso de ensino-aprendizaxe II</i>	Diferenzas individuais no ámbito da personalidade.		
<i>7. Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe I</i>	A interacción educativa no proceso de ensino-aprendizaxe: profesorado-alumnado, alumnado-alumnado.		4 horas
<i>8. Factores relacionais que facilitan ou obstaculizan o proceso de ensino-aprendizaxe II</i>	O contexto familiar e as súas repercusións escolares. Os estilos educativos familiares.		4 horas
<i>9. Modelos teóricos explicativos do desenvolvemento</i>	Principais achegas teóricas. As grandes controversias conceptuais do desenvolvemento: o papel da herdanza e do medio; o problema dos estadios; os períodos críticos.		3 horas
<i>10. O desenvolvemento humano</i>	Características e determinantes fundamentais. Etapas do desenvolvemento.		3 horas
<i>11. O desenvolvemento psicológico na primeira infancia I</i>	O proceso de crecemento: factores endóxenos e exóxenos. Fases do desenvolvemento desde a concepción ata o nacemento. O proceso do nacemento e o neonato. Primeiras condutas do neonato.		4 horas
<i>12. O desenvolvemento psicológico na primeira infancia II</i>	O desenvolvemento cognitivo durante os dous primeiros anos: a intelixencia sensoriomotora; percepción e atención; o desenvolvemento da memoria. Os inicios da comunicación, a representación e a linguaxe. O desenvolvemento socio-afectivo.		4 horas
<i>13. O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos I</i>	O desenvolvemento físico e psicomotor despois dos dous anos. O control postural. Establecemento da preferencia lateral. O esquema corporal e os seus compoñentes.		4 horas

14. <i>O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos II</i>	Desenvolvemento intelectual e os procesos cognitivos básicos: a intelixencia preoperatoria. Desenvolvemento da linguaxe: desenvolvemento fonolóxico, semántico, morfolóxico, sintáctico e pragmático.		4 horas
15. <i>O desenvolvemento psicológico entre os 2 e os 6 anos III</i>	O desenvolvemento da personalidade e o coñecemento de si mesmo. O desenvolvemento emocional. O coñecemento social. As relacións cos demais.		4 horas
16. <i>O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos I</i>	O desenvolvemento físico. O desenvolvemento intelectual e os procesos cognitivos básicos entre os 6 anos e a adolescencia: o pensamento operacional concreto. Desenvolvemento da atención, a memoria e o coñecemento.		4 horas
17. <i>O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos II</i>	O desenvolvemento da personalidade e o coñecemento de si mesmo. O desenvolvemento emocional. O desenvolvemento do xénero entre os 6 anos e a adolescencia.		4 horas
18. <i>O desenvolvemento psicológico entre os 6 e os 12 anos III</i>	O coñecemento social. Desenvolvemento e conduta social. As relacións co grupo de iguais. O desenvolvemento moral.		4 horas
19. <i>O desenvolvemento psicológico durante a adolescencia</i>	Os cambios físicos da puberdade. Do pensamento formal ao cambio conceptual na adolescencia: a concepción piagetiana das operacións formais; o razoamento na adolescencia. O desenvolvemento da personalidade. Desenvolvemento moral. O desenvolvemento social no adolescente.		4 horas

Temario de prácticas

Horas totais P = 15

Número de prácticas P = 7

Práctica	Contido	Observacións	Duración
1	Utilización de instrumentos para a avaliación do desenvolvemento		3 horas
2	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento cognitivo		2 horas
3	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento lingüístico		2 horas
4	Análise empírica de aspectos do desenvolvemento afectivo-social		2 horas
5	Aplicación dunha proba/instrumento para a avaliación das estratexias de aprendizaxe e hábitos de estudo		2 horas
6	Deseño dunha unidade motivacional instrucional		2 horas
7	Avaliación dunha proposta de mellora das relacións na aula		2 horas

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS:

Básicas

- Coll, C., Palacios, J. e Marchesi, A. (comps.) (2001). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. II. Psicología de la Educación Escolar* (2ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.
- González-Pienda, J.A., González, R., Núñez, J.C. e Valle, A. (2002). *Manual de Psicología de la Educación* Madrid: Pirámide.
- Palacios, J., Marchesi, A. e Coll, C. (comps.) (1999). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva* (2ª ed.). Madrid: Alianza Editorial.

Complementarias

- Alonso, J. (1997). *Motivar para el aprendizaje*. Barcelona: Edebé.
- Beltrán, J. (1993). *Procesos, estrategias y técnicas de aprendizaje*. Madrid: Síntesis.
- Pozo, J.I. (1996). *Aprendices y maestros: la nueva cultura del aprendizaje*. Madrid: Alianza
- Santrock, J. (2006). *Psicología del desarrollo* (10 ed.). Madrid: McGraw-Hill.
- Trianes, M.V. e Gallardo, J.A. (coord.) (2004). *Psicología de la educación y del desarrollo en contextos escolares*. Madrid: Pirámide.

MÉTODO DOCENTE E SISTEMA DE AVALIACIÓN:

A metodoloxía que se seguirá durante as clases será a seguinte:

- Explicación e debate do temario.
- Proxección de audiovisuais.
- Establecemento de pautas para a realización de traballos individuais e en grupo.
- Organización e revisión das diferentes tarefas asignadas.
- Exposicións dos traballos e informes realizados polos alumnos/as.
- Actividades prácticas.

Avaliación

Antes de iniciar o proceso de ensino/aprendizaxe levarase a cabo unha avaliación do nivel de coñecementos dos alumnos/as sobre a materia. Esta avaliación servirános como referencia para coñecer a motivación e punto de partida para iniciar o proceso de aprendizaxe.

Durante o curso valoraranse a asistencia do alumno/a ás clases, teóricas e prácticas, e a súa participación nas actividades propostas.

A avaliación final virá determinada por:

- a) Exame.
- b) Traballos realizados durante o curso.
- c) Asistencia e participación nas tarefas da aula.
- d) Informes das prácticas da materia.

(Os criterios específicos poden sufrir algunhas variacións atendendo a circunstancias non previstas)

Criterios específicos de avaliación para ASISTENTES:

- (a) Exame (4,5 puntos).
- (b) Participación nas clases e realización das tarefas de aula propostas. Elaboración de traballos asignados durante o curso (3,5 puntos).
- (c) Informes das prácticas da materia (2 puntos).

Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo A (non asistentes a clases teóricas):

- (a) Exame sobre o temario que inclúe capítulos e artigos obrigatorios (6,5 puntos).
- (b) Realización dun traballo sobre o programa que se concretará nas horas de titoría (1,5 puntos).
- (c) Informes das prácticas da materia (2 puntos).

Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo B (non asistentes a clases prácticas)

- (a) Exame (4,5 puntos).
- (b) Participación nas clases e realización das tarefas de aula propostas. Elaboración de traballos asignados durante o curso (3,5 puntos).
- (c) Exame dos contidos prácticos (2 puntos).

Criterios específicos para NON ASISTENTES de tipo C (non asistentes nin a clases teóricas nin prácticas)

- (a) Exame sobre o temario que inclúe capítulos e artigos obrigatorios (6,5 puntos)
- (b) Realización dun traballo sobre o programa que se concretará nas horas de titoría (1,5 puntos).
- (c) Exame dos contidos prácticos (2 puntos).

NOTA IMPORTANTE

Será preciso para unha avaliación positiva que os alumnos/as puntúen en todos os criterios —como mínimo— un 50% da puntuación especificada.

As cualificacións poderán consultarse no taboleiro de anuncios dos despachos dos profesores/as que imparten a materia.

Información complementaria

Otras referencias de interese

- Ausubel, D. P., Novak, J. D. e Hanesian, H. (1991). *Psicología educativa. Un punto de vista cognoscitivo*. México: Trillas.
- Beltrán, J. e Bueno, J.A. (1995). *Psicología de la Educación*. Barcelona: Boixareu Universitaria.
- Beltrán, J., Moraleda, M., Alcañiz, E., G. Calleja, F. e Santiuste, V. (1995). *Psicología de la educación*. Madrid: Eudema.
- Berger, K.S. e Thompson, R.A. (1997). *Psicología del desarrollo: Infancia y Adolescencia*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Coll, C. (1990). *Aprendizaje escolar y construcción del conocimiento*. Barcelona: Paidós.
- Coll, C. (1992). *Psicología y currículum* (3ª reimpresión). Barcelona: Paidós.
- Coll, C. (1993). *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Biblioteca de Aula.
- Coll, C., Palacios, J. e Marchesi, A. (comps.) (1994). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. II. Psicología de la Educación* (oitava reimpresión). Madrid: Alianza.
- Corral, A. Gutiérrez, F. e Herranz, P. (comp.) (1997). *Psicología Evolutiva*, Vol. 1. Madrid: UNED.
- Craig, G.J. (1997). *Desarrollo Psicológico* (7th ed.). México: Prentice-Hall Hispanoamericana.
- Delval, J. (1994). *El desarrollo humano*. Madrid: Siglo XXI.
- García Madruga, J. A. (1991). *Desarrollo y conocimiento*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.
- García Madruga, J. A. e Pardo, P. (1997). *Psicología Evolutiva*, Vol. 2. Madrid: UNED.
- González, A.M., Fuentes, M.J., de la Morena, M.L. e Barajas, C. (1995). *Psicología del desarrollo: teoría y prácticas*. Málaga: Aljibe.
- Hoffman, L., Paris, S. e Hall, E. (1995). *Psicología del desarrollo hoy* (Vol. 1 y 2). Madrid: McGraw-Hill.
- Martín, C. (1999). *Psicología del desarrollo y de la educación en la edad escolar*. Madrid: Librería pedagógica.
- Moraleda, M. (1992). (coord.). *Psicología en la Escuela Infantil*. Madrid: Eudema.
- Palacios, J., Marchesi, A. e Coll, C. (comps.) (1999). *Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva*. Madrid: Alianza.
- Papalia, D. e Olds, S.W. (1997). *Desarrollo humano*. Bogotá: McGraw-Hill Interamericana.
- Pérez, M. (1995). *Nuevas perspectivas en psicología del desarrollo*. Madrid: Alianza.
- Rice, F.P. (1997). *Desarrollo Humano. Estudio del Ciclo Vital*. México: Prentice-Hall.
- Trianes, M.V. (coord.) (1992). *Psicología de la educación para profesores*. Málaga: Universidade de Málaga.
- Woolfolk, A.E. (1996). *Psicología Educativa* (6ª ed.). México: Prentice Hall.